

بررسی فعالیت های فوق برنامه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

نویسنده: دکتر سید محمد کاظمینی^۱

خلاصه:

علل گرایش به فعالیت های فوق برنامه و تاثیر آن بر انسان، سوال اساسی موردنظر بود که در راستای تحقیق آن و برای درک بیشتر موضوع و داشتن نگاه واقع بینانه تری به روش بررسی، لازم بود در ابتدا مطالعه‌ای آزمایشی طراحی و انجام گیرد. در این مقاله گزارشی از این طرح تحقیقاتی اولیه که بررسی وضعیت فعالیتهای فوق برنامه ۱۱۵۰ نفر دانشجو است ارائه خواهد شد. تمایل دانشجویان دختر و پسر به انواع فعالیتهای فوق برنامه و تاثیر وضعیت خانوادگی آنها (از جمله تحصیلات والدین، روستایی و شهری بودن) و همچنین تاثیر عوامل دیگر (مثل ازدواج، ناکامی ها و غیره) بر نوع این گرایش ها مورد بررسی قرار گرفته است که بطور مشخص بعضی از این عوامل مؤثر می باشند. برای مثال آنهایی هم که چنین تمایلی دارند در تشکل های موجود دانشجویی نیستند. گزارش این بررسی، تصویری از فعالیتهای فوق برنامه دانشجویان ارائه می‌دهد و هر چند که نمی‌تواند به سوالات مورد نظر در رابطه با فعالیتهای فوق برنامه به طور کلی پاسخ بگوید ولیکن زمینه این سوالات و لزوم تحقیق و پاسخگویی به آنها را تقویت می‌کند.

کلیدواژه: فعالیت فوق برنامه، دانشجو

مقدمه

برای افراد کاربرد و اثرات مختلفی داشته باشد مثلاً این امور بطور کلی حرفه آنها باشد که در اینصورت برنامه زندگی آنها است. همچنین برخی خاصیت فعالیتهای سیاسی را عموماً در راستای تلاش برای معیشت و زندگی بهتر می‌دانند که در سطح بالاتری صورت می‌گیرد البته حرکت‌های سیاسی آرمانگرایانه می‌تواند خصوصیات مشترکی با فعالیتهای فوق برنامه داشته باشد.

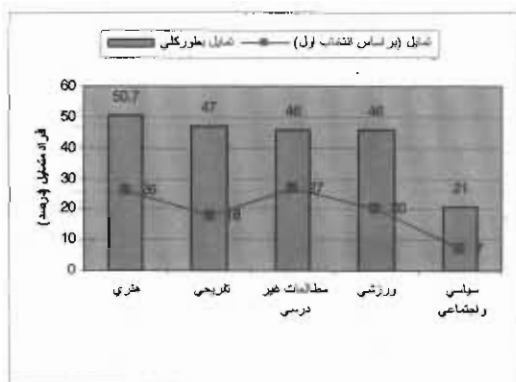
حال باید بررسی شود که علل این رویکردها چیست و آیا جنبه سرگرمی و تفریحی دارد و یا به علل و عواملی که موجب سرخوردگی و ناامیدی از این زندگی است برمی‌گردد. آیا خاص افرادی است که این زندگی آنها را ارضاء نمی‌کند و گمشده‌ای دارند؟ و یا این گرایشات مخصوص انسانهای ممتاز است و با

انگیزه اصلی این بررسی پاسخ به این سوالات بود که اصولاً فعالیتهای فوق برنامه در زندگی چیست؟ برنامه چیست و فوق برنامه کدام است؟ بر چه بنایی عده‌ای به فعالیتهای روزمره که اصطلاحاً برنامه زندگی آنهاست قناعت نمی‌کنند؟ و چه عواملی بر گرایش و نوع فعالیتهای فوق برنامه مؤثر است؟ معمولاً آنچه برای تامین معیشت صورت می‌گیرد برنامه زندگی افراد را تشکیل می‌دهد البته بعضی از این امور در کوتاه مدت و برخی مثل تحصیلات و کسب مدارج علمی در درازمدت مؤثر است. اما فوق برنامه به اموری غیر از این اطلاق می‌گردد و می‌توان فعالیتهای ورزشی، تفریحی، هنری، سیاسی، اجتماعی، دینی را مثال زد. البته ممکن است این موارد با هم فرق داشته باشند و یا

دانشگاه بودند به پرسشنامه پاسخ دادند و حدود ۹۰ نفر به عللی از جمله غیبت پرسشنامه را تکمیل نکردند. ۵۳/۵٪ دانشجویان پسر و ۴۶/۵٪ دختر بودند. ۹۵٪ افراد (۱۰۸۸) شیعه و ۱٪ از اهل سنت و ۲/۴٪ از اقلیت‌های مذهبی بودند.

۷۵٪ دانشجویان مجرد و ۲۵٪ متأهل بودند که میانگین مدت ازدواج آنها ۴۷ ماه می‌باشد و ۰/۳٪ سابقه طلاق داشتند. میزان تحصیلات همسر برای دانشجویان مرد ۲۳٪ تحصیلات عالی و ۴۴٪ متوسطه و بقیه در حد پایین‌تر و برای همسران دانشجویان زن، این نسبت ۷۲٪ و ۲۳٪ اعلام شده است.

۱۸۴ دانشجو (۱۶٪) شغل جنبی داشته‌اند که بطور میانگین روزانه ۴ ساعت برای آن وقت صرف می‌کنند. ۱۰۴۰ نفر از دانشجویان (۹۰٪) تمایل به برنامه‌های خاصی برای فعالیت‌های فوق‌برنامه در اوقات فراغت خود داشته‌اند که این تمایل آنها بطور کلی و همچنین براساس اولویتی که به عنوان انتخاب اول ذکر شده است در نمودار ۱ آمده است.

نمودار ۱: تمایل دانشجویان به فعالیت‌های فوق‌برنامه

اولویت انتخاب همانطور که در جدول ۱ و نمودار ۲ مشخص است برای دختران و پسران فوق می‌کند بطوریکه امور هنری برای دختران و فعالیت‌های ورزشی برای پسران رتبه اول را داشته است.

(دختران به ترتیب به فعالیت‌های هنری، مطالعاتی، تفریحی، ورزشی، سیاسی، اجتماعی علاقه‌مند بودند و این ترتیب برای پسران ورزشی، مطالعاتی، هنری، تفریحی، سیاسی اجتماعی می‌باشد).

هوش و استعداد و نگرش و جهان‌بینی آنها مرتبط است؟ همچنین آیا برخی از این فعالیت‌ها می‌تواند پشتوانه‌های شخصیتی باشد و برای پیشگیری از مشکلات روانی و تحمل بیشتر ناملایمات مفید باشد؟ و در اینصورت آیا این امور، روشها و ابزارهای مناسب تربیتی می‌تواند باشد؟

مجموعه این سوالات در سال ۱۳۷۰ با عده ای از صاحب‌نظران به مشورت و بحث گذاشته شد تا راه کاری برای روش تحقیق و پاسخ به سوالات فوق معلوم گردد ولی از آنجا که همین مباحث می‌تواند موضوع «انسان» بطور کلی باشد روش بررسی آسان جلوه نمود و شاید در نظر گرفتن ابعاد وسیع آن هم میسر نباشد.

لذا برای شروع کار یک تحقیق و مطالعه آزمایشی انجام گرفت که در سال ۱۳۷۴ فعالیت‌های فوق برنامه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد بررسی گردید. گزارش این بررسی هرچند که نمی‌تواند به سوالات فوق پاسخ بگوید ولیکن زمینه این سوالات و لزوم تحقیق و پاسخگویی به آنها را تقویت می‌کند و ضمناً تصویری از فعالیت‌های فوق برنامه دانشجویان برای استفاده‌های کاربردی در دانشگاه ارائه می‌دهد.

روش بررسی

جامعه مورد مطالعه، کل دانشجویان روزانه دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در سال تحصیلی ۷۴-۱۳۷۳ بودند. ۲۵ نفر دانشجو از میان خود آنها بعنوان پرسشگر انتخاب شدند که در جلساتی پرسشنامه تهیه شده برای آنها شرح داده شد تا آنها برای دانشجویان توجیه کرده و با مشارکت آنها پاسخ به پرسشنامه‌ها تکمیل گردد.

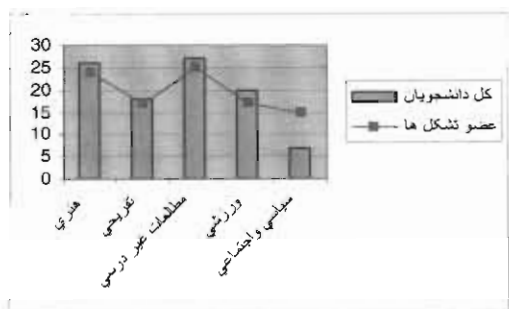
این پرسشنامه‌ها کد دار بوده و بگونه‌ای تنظیم شده بود که اطلاعاتی از معدل و رتبه‌های علمی قبلی دانشجویان به آن اضافه شود و صرفاً برای مجری طرح که در آن زمان مسئول دانشگاه بود این کدها شناخته شده باشد اما بعداً به علت مشکلات خاص و رعایت موازین اخلاقی در اجرای طرح حذف گردید.

اطلاعات حاصله با کمک نرم‌افزارهای EPI و EXCEL مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که گزارشی از آن در این مقاله آمده است.

نتایج و بحث

تعداد ۱۱۵۰ دانشجو که تقریباً تمامی دانشجویان روزانه

از این دانشجویانی که متمایل بوده اند انتخاب اول فوق برنامه خود را به فعالیت‌های اجتماعی سیاسی اختصاص بدهند فقط ۴۰٪ عضو تشکل های رسمی موجود در دانشگاه (انجمن اسلامی و بسیج) بوده‌اند. و یا عبارتی تشکل‌های موجود که گمان می‌رود به امور سیاسی و اجتماعی می‌پردازند نتوانسته‌اند همه دانشجویانی را که بیشترین تمایل آنها برای فوق برنامه، فعالیت های سیاسی اجتماعی است جذب کنند.

نمودار ۳- مقایسه دانشجویان عضو تشکلهای موجود در دانشگاه با کل دانشجویان از نظر تمایل به انواع فعالیت‌های فوق برنامه

از طرفی ۳۴۸ نفر (۳۰٪ کل دانشجویان) عضو این تشکلهای بوده‌اند که هر چند ترتیب میزان تمایل به انواع فعالیت‌ها همانند کل دانشجویان است و فعالیت سیاسی اجتماعی کمترین میزان را دارد (نمودار ۳) ولی در مقایسه این فعالیت بیشتر است ($P = ۰/۰۰۰۰۰۳$).

در مورد زمینه‌ها و علل احتمالی گرایش‌ها به فوق برنامه ها به بعضی از موارد که بررسی شده و نتایج قابل توجهی داشته است اشاره می‌گردد.

دانشجویانی که محل تولد آنها روستا بوده و یا دوره آموزش ابتدایی را در آنجا گذرانده بودند (گروه ۴) در مقایسه با گروهی که دوره کودکی خود را در شهر سپری نموده اند (گروه ۵) ترتیب میزان این گرایش‌ها فرق می‌کند بطوریکه گروه اخیر به فعالیت‌های هنری علاقمندی بیشتر داشته اند (جدول ۱ و نمودار ۴) در حالیکه آنها که دوره کودکی خود را در روستا گذرانده بودند نزدیک به سه برابر بیشتر از گروه دیگر به امور سیاسی اجتماعی علاقه داشته‌اند ($P = ۰/۰۰۰۰۳$).

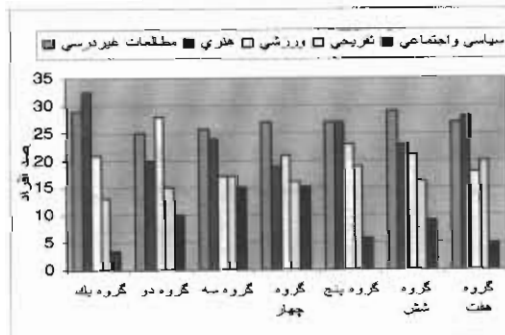
دانشجویانی که پدرشان بیسواد بوده و یا تحصیلاتی در سطح ابتدایی داشته اند در برابر کسانی که پدر آنها تحصیلات عالی داشته اند از نظر گرایش به فعالیت‌های فوق برنامه متفاوت بوده اند (جدول ۱ و نمودار ۴) و در گروه اخیر گرایش به هنر بیشتر است ($P = ۰/۰۰۲$).

۲۶٪ از دانشجویان یک ناکامی مهمی را در سابقه خود

جدول ۱ میزان تمایل گروه‌های مختلف دانشجویی به انواع فعالیت‌های فوق برنامه (براساس انتخاب اول)

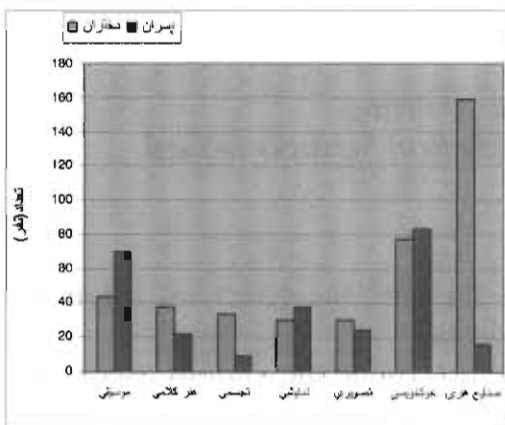
نوع فعالیت فوق برنامه	مطالعات غیردرسی	هنری	ورزشی	تفریحی	سیاسی و اجتماعی
کل دانشجویان	۲۷	۲۶	۲۰	۱۸/۶	۷
گروه ۱ دختران	۲۹	۳۲/۵	۲۱	۱۳	۳/۵
گروه ۲ پسران	۲۵	۲۰	۲۸	۱۵	۱۰
گروه ۳ دانشجویان عضو تشکلهای دانشجویی	۲۵/۷	۲۴	۱۷	۱۷	۱۵
گروه ۴ افرادی که در کودکی در روستا بوده‌اند	۲۷	۱۹	۲۱	۱۶	۱۵
گروه ۵ افرادی که در کودکی در شهر بوده اند	۲۷	۲۷	۲۳	۱۹	۱۵/۷
گروه ۶ آنهایی که پدرشان بیسواد یا کم سواد است	۲۹	۲۳	۲۱	۱۶	۹
گروه ۴ آنهایی که پدرشان تحصیلات عالی دارند	۲۷	۲۸	۱۸	۲۰	۴/۷
گروهی که کمترین میزان را دارد	گروه ۲	گروه ۴	گروه ۳	گروه ۱	گروه ۲
گروهی که بیشترین میزان را دارد	گروه ۶	گروه ۱	گروه ۲	گروه ۵	گروه ۳

اما کمترین جاذبه را فعالیت‌های سیاسی اجتماعی داشته است که برای کل دانشجویان ۷٪ (نمودار ۳) و برای دختران تنها ۳٪ (نمودار ۲) بوده است.

نمودار ۲: میزان تمایل در گروه‌های مختلف دانشجویان به انواع فعالیت‌های فوق برنامه

(شماره گروهها براساس جدول ۱ و انتخاب اول آنها موردنظر بوده است)

نمودار ۵: دانشجویان متمایل به فعالیت در رشته های مختلف هنری

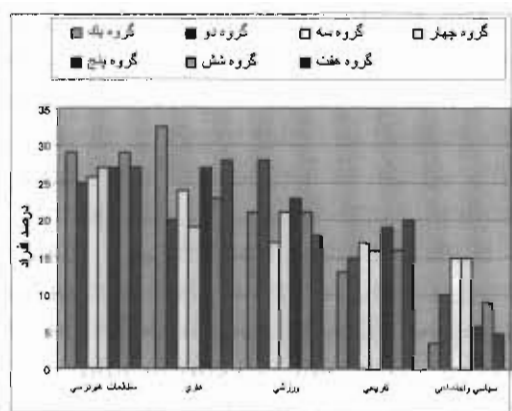
در این بررسی تصور دانشجویان از افراد هنرمند چنین ارائه شده است:

۴۴٪ آنها افراد هنرمند را دارای عواطف و احساسات بیشتر دانسته اند و ۳۵٪ هنرمندان را باهوش تر ذکر کرده اند در عین حال ۹٪ دانشجویان برای افراد هنرمند ویژگی قابل توجهی نمی شناسند و ۱٪ هم هنرمندان را شهرت طلب دانسته اند. اما حدود ۹٪ دانشجویان که به فعالیت های فوق برنامه اظهار بی علاقه ای کرده بودند دلایل خود را به ترتیب گرفتاری های زیاد پرداختن کار اصلی، عدم دسترسی به برنامه های مورد علاقه و مسائل اقتصادی اعلام کرده اند.

تشکر و قدردانی

در این بررسی آقایان مهندس برخوردار، دکتر صفی خانی، غلامرضا محمدی، حسن مظفری همکاری نموده اند که از آنها صمیمانه تشکر می گردد.

عنوان نموده اند (قبولی در رشته تحصیلی مورد نظر، ازدواج و...) که در این گروه نیز تمایل به کارهای هنری بیشتر بوده است ($P=0.04$) اما نوع ناکامی ها بر این گرایش تاثیر واضحی نشان نمی دهد و علت این تفاوت در افزایش تمایل روشن نیست و در این مطالعه مشخص نگردید که مثلاً به دلیل حساس بودن آنها و یا ناشی از سرخوردگی و فشارهای روحی

نمودار ۴: وضعیت انواع فعالیت های فوق برنامه در گروه های مختلف دانشجویان

(شماره گروهها براساس جدول ۱ و انتخاب اول آنها مورد نظر بوده است) است که به امور هنری بیشتر گرایش پیدا کرده اند هرچند در بیان علل گرایش که خود آنها اعلام کرده اند نسبت به گروه دیگر افراد بیشتری فشارهای روحی داشته اند اما مثل بقیه دانشجویان در اکثراً (۵۰٪ موارد) عامل اصلی را عشق و علاقه به جذابیت های هنری دانسته اند. ضمناً کسانی که یک نفر از فامیل درجه یک خود را از دست داده بودند در گرایش به انواع فعالیت های فوق برنامه تفاوت معنی داری دیده نمی شد. تمایل به انواع فعالیت های هنری در گروه دختران و پسران تفاوت داشت که در نمودار ۵ آمده است.

منابع:

- ۱- رابرت ا، ترجمه رئوفی م، مدیریت بهرهوری از زمان، نشر اوجدی، ۱۳۷۵.
- ۲- رئوفی، م. ثنائی، ب. راهنمای اطلاعات تحصیلی، شغلی، انتشارات خجسته ۱۳۷۷.
- ۳- شریفی، ح، نجفی زند، ج. روش های آماری در علوم رفتاری، نشر دانا ۱۳۷۲

- ۴- مورتن، ل. ترجمه بیگدلی، ز. شیوه بهره گیری از کتابخانه های پزشکی، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۱.
- ۵- احمدپوروارثانی، م. کارآفرینی، انتشارات دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- ۶- اردوبادی، ص. اصالت هنر

Abstract

Students' Non –Academic Activities in the Shahid Sadoughi University of Medical Sciences in Yazd

Author: Kazemeyni, S.M¹.

The fundamental query is to find reasons for, and the effect of, the trend toward non-academic activities among the students.

It was necessary to perform a pilot study to determine the various aspects of this subject in order to get a more sophisticated view before the main study. This article is a report of the findings of this pilot study concerning the non – academic activities of 1150 students.

Both genders of students -- male and female -- were surveyed regarding the trend toward more involvement in various non – academic activities. The survey gathered information on different effective factors such as family status (the level of parental education and whether the family was from a rural or urban area), and other factors such as marital status, adversities, etc.

For instance, students who grew up in an urban area and/ or those whose father had a university degree, tend to participate more in the arts. The study also showed that there is little tendency for students to participate in socio – political activities, and if they do, they usually are not members of known political wings.

This report, although it can not answer all questions, opens a window into the non-academic activities of students and delineates some aspects of the subject. The study focuses on and magnifies the necessity to deliberate more in order to find all responses to all questions in this regard.

Keyword: non –academic activities, student